

Ochrona rynku książki w Europie

Sonia Draga

Najważniejsze założenia, jakimi kierują się twórcy regulacji

- **książka jest dobrem szczególnym**, stanowi wyjątkową wartość dla rozwoju kulturalnego i edukacyjnego społeczeństwa, może być wykorzystywana zarówno w indywidualnym, jak i zbiorowym kształceniu;
- księgarnia to miejsce służące nie tylko do zamawiania i nabywania książek, w **księgarni można książki przeglądać, dotykać, czytać i o nich rozmawiać**;
- księgarnie mają konkurować nie cenami, ale **dodatkową jakością – lokalizacją, obsługą, fachową poradą** itp.
- księgarnie mają zapewniać **nabywanie jakiegokolwiek książki** dostępnej na rynku;
- **w każdej miejscowości** powinna znajdować się **przynajmniej jedna księgarnia**.

Niemcy

- **Pierwsze inicjatywy** dotyczące wprowadzenia ustawy o stałych cenach sięgają roku **1816**.
- **Ostatnia regulacja pochodzi z roku 2002**, kiedy to została przyjęta **jednogłośnie** przez wszystkie partie parlamentu federalnego. W preambule dokumentu zawarto zapis o tym, że ustawa chroni książkę jako dobro kulturalne oraz zapewnienie, że taka ochrona jest w stanie zapewnić szeroką ofertę książkową na rynku. **Okres ochronny trwa 18 miesięcy, rabaty dopuszczalne tylko dla bibliotek i zakupów publicznych (maks. do 10%)**.
- Książki są niezbędne dla rozwoju kulturalnego jednostki, a także całego społeczeństwa.
- Silna sieć księgarń z szeroką ofertą książkową jest najbardziej skutecznym sposobem rozpowszechniania czytelnictwa, co powinno być celem kulturalnym dla narodu niemieckiego.
- System stałych cen zapewnia funkcjonowanie wielu niezależnych wydawców, różnorodność oferty literackiej oraz dostępność do książek w całym kraju.

Francja

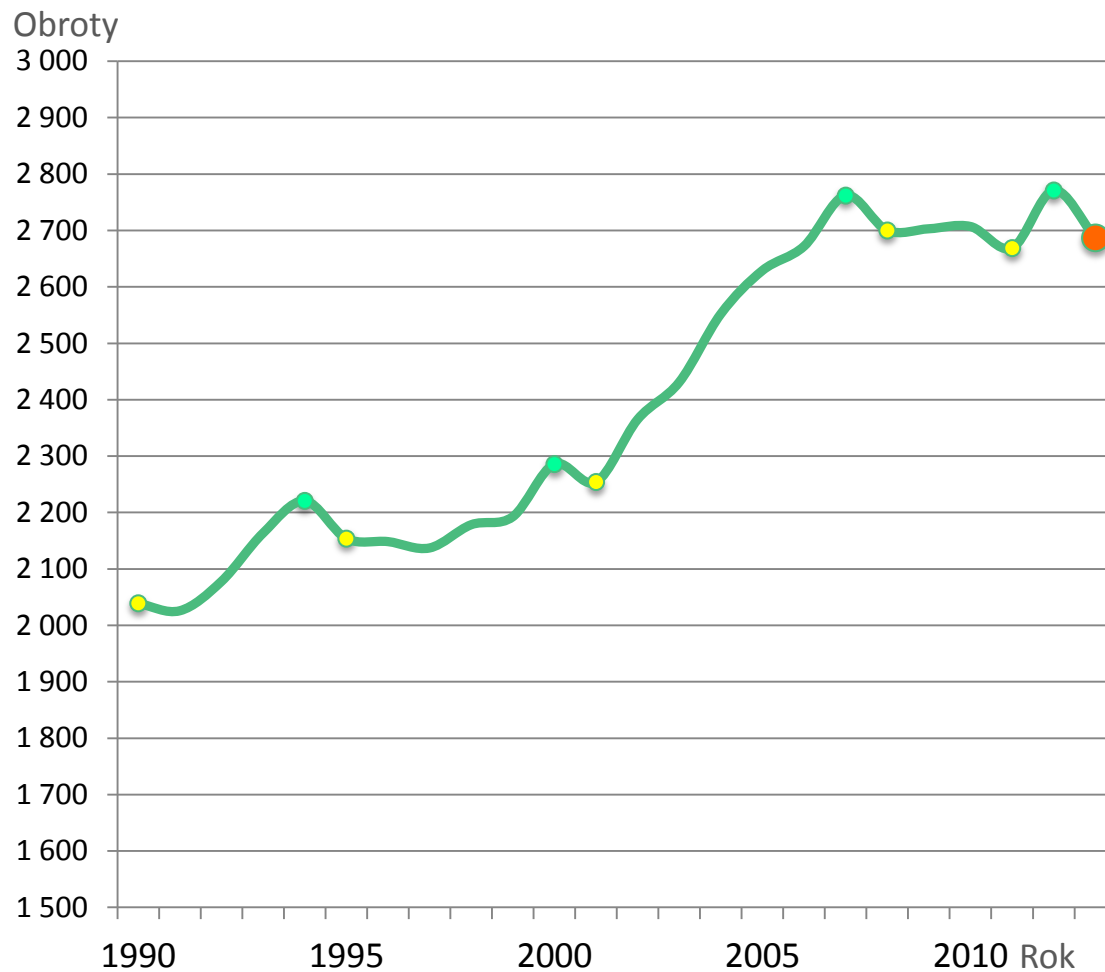
- Różnorodność, dostępność oraz walory kulturalne to kluczowe elementy ustawy znanej jako **Loi Lang**, czyli **Prawo Langa**. Została wprowadzona w roku **1981** w celu ochrony rynku przed agresywnymi działaniami ze strony hipermarketów oraz rosnącej sieci FNAC.
- Istotą ustawy Langa jest założenie, że książka powinna być sprzedawana **na terenie całego kraju w tej samej cenie**.
- W 2009r. na zlecenie Ministerstwa Kultury wykonano analizę rynku mającą na celu sprawdzenie zasadności wprowadzenia ustawy i wniosek był jednoznaczny: w świetle rozwoju gospodarczego **na przestrzeni poprzednich 28 lat ustawa odniosła sukces**, a korzyści z jej funkcjonowania będą jeszcze przybierać na wadze w najbliższej przyszłości.
- Ustawa zapewnia konsumentowi dostęp do prawidłowo funkcjonującego systemu dystrybucji.
- Analiza dowodzi ponadto, że **ustawa umożliwiła egzystencję niezależnych księgarń i przyczyniła się do kulturowej różnorodności**.
- Ustawa ułatwiając podmiotom rynku wydawniczego finansowe planowanie, stwarza dobre warunki dla realizowania celów polityki kulturalnej.
- Dodatkowe wnioski z raportu: rynek książki należy dokładnie i regularnie monitorować.

Kilka dodatkowych faktów z rynku francuskiego

- **Ustawa Langa** chroni książki przez minimum 2 lata.
- W roku **2010** wprowadzono kolejną **ustawę regulującą ceny książek elektronicznych**.
- W 2014r. zaimplementowano kolejną regulację, zwaną **Ustawą Przeciw Amazonowi (La Loi Anti-Amazon)**, która określa, że sklepy internetowe nie mogą wysyłać książki bez doliczenia kosztów transportu, ewentualna zniżka na taką usługę ma zamknąć się w ogólnej dopuszczalnym rabacie – do 5%.

Obroty sektora wydawnictw we Francji w milionach euro

Rok	Obroty
1990	2 039
1991	2 026
1992	2 078
1993	2 164
1994	2 221
1995	2 154
1996	2 148
1997	2 137
1998	2 178
1999	2 193
2000	2 286
2001	2 353
2002	2 471
2003	2 539
2004	2 657
2005	2 747
2006	2 791
2007	2 894
2008	2 830
2009	2 829
2010	2 838
2011	2 804
2012	2 771
2013	2 687

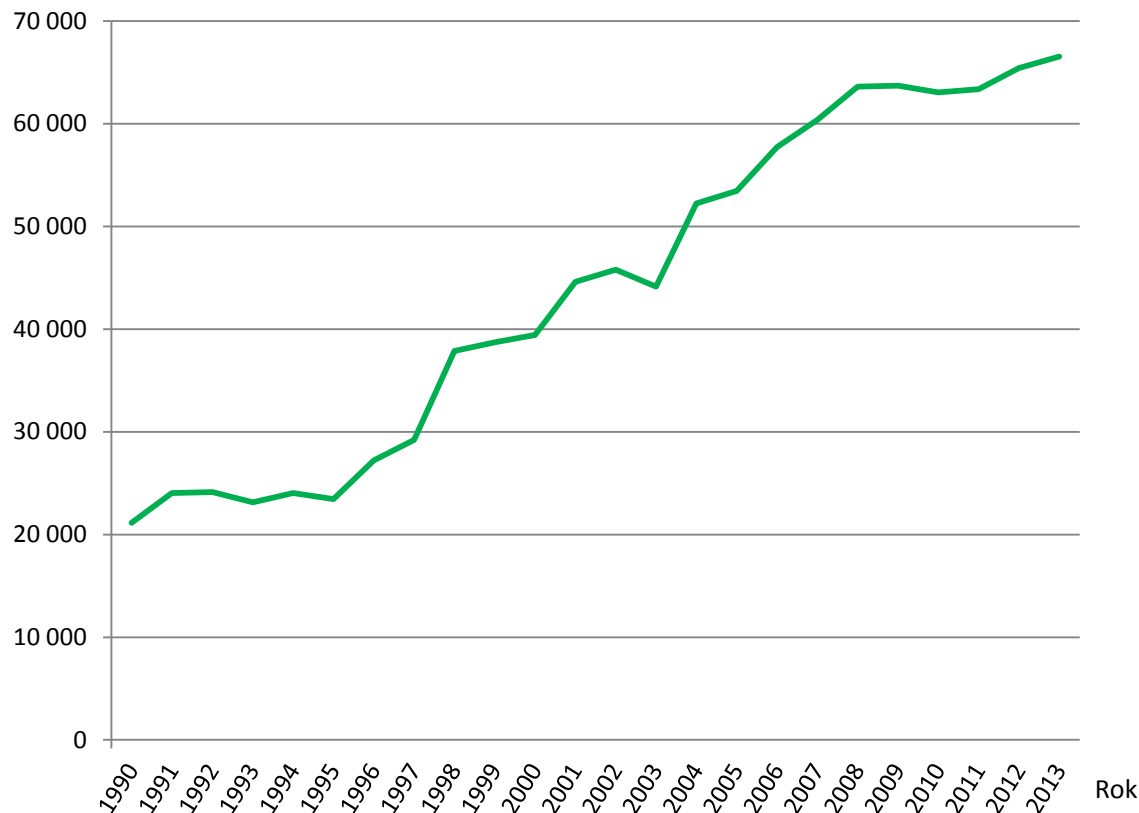

Liczba wydawanych tytułów we Francji wg Klasyfikacji DEWEY

Uniwersalna Klasyfikacja Dziesiętna (UKD) od 1990 do 1994

Rok	Liczba tytułów
1990	21 143
1991	24 041
1992	24 129
1993	23 123
1994	24 039
1995	23 436
1996	27 224
1997	29 220
1998	37 883
1999	38 719
2000	39 422
2001	44 618
2002	45 787
2003	44 145
2004	52 231
2005	53 462
2006	57 728
2007	60 376
2008	63 601
2009	63 690
2010	63 052
2011	63 347
2012	65 412
2013	66 527

Liczba tytułów

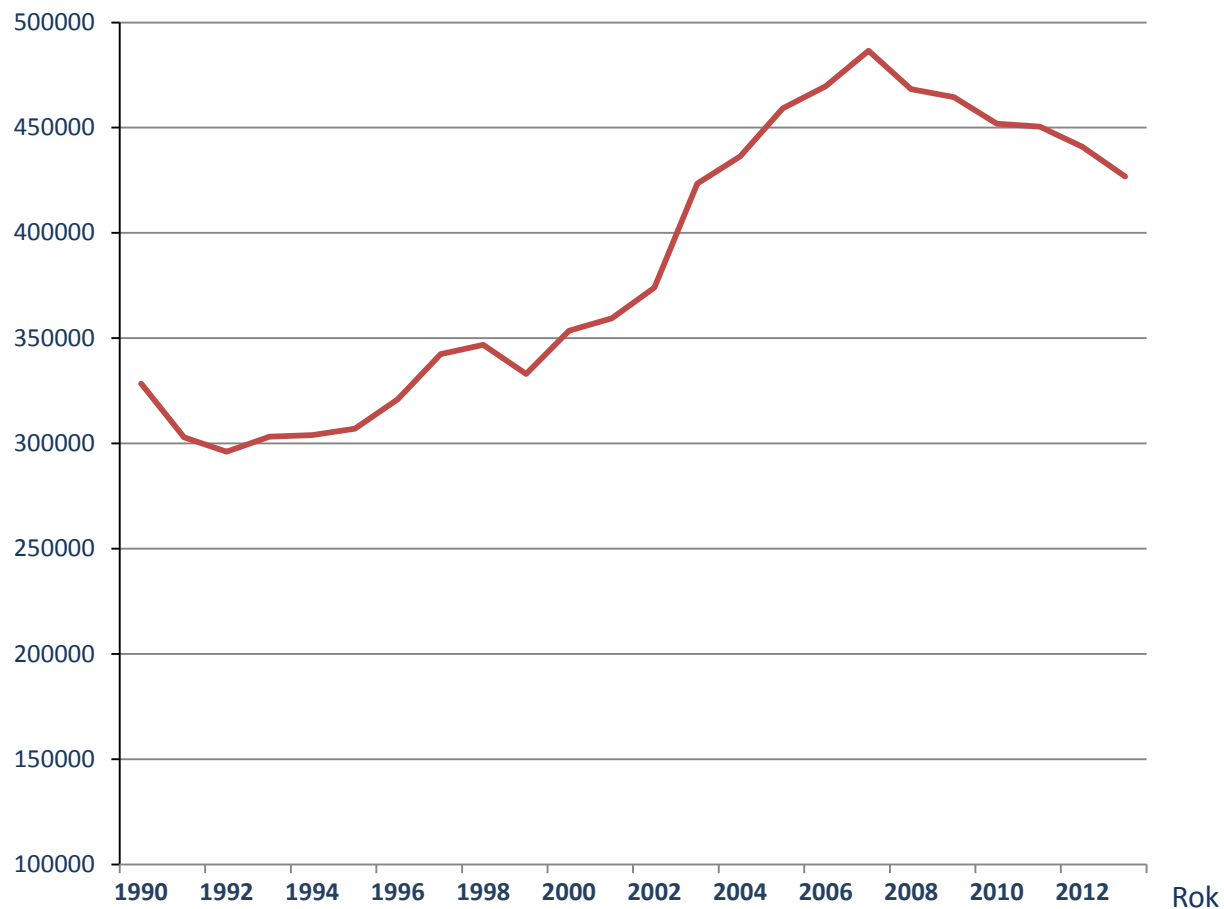
Dotyczy nowości, nowych wydań poprawionych i poszerzonych oraz wydawnictw kieszonkowych,
bez wznowień zapowiadanych w bazie Electre

Źródło: Electre

Liczba sprzedanych egzemplarzy we Francji (w tysiącach)

Rok	Liczba sprzed. egz.
1990	328 532
1991	302 986
1992	296 114
1993	303 221
1994	304 032
1995	307 103
1996	321 012
1997	342 502
1998	346 803
1999	332 974
2000	353 582
2001	359 460
2002	374 002
2003	423 540
2004	436 413
2005	459 150
2006	469 678
2007	486 599
2008	468 325
2009	464 476
2010	451 934
2011	450 579
2012	440 901
2013	426 815

Liczba egzemplarzy

Obroty w 2013 we Francji

podział według kategorii wydawniczych

(w %)

KATEGORIA	OBROTY	LICZBA WYDANYCH TYTUŁÓW	LICZBA SPRZEDANYCH EGZEMPLARZY
Podręczniki szkolne	12,6	6,3	13,2
Nauka, technika, zarządzanie	2,9	2,6	1,0
Prawo	4,4	2,2	0,7
Humanistyka i nauki społeczne	5,1	11,9	3,5
Religia, okultyzm	1,4	1,5	1,5
Słowniki i encyklopedie	2,8	0,9	3,6
Literatura	26,4	24,8	26,1
Eseje i literatura popularnonaukowa	3,3	5,9	2,7
Książki dla młodzieży	13,4	13,0	20,3
Komiksy	9,6	6,9	9,8
Wydawnictwa artystyczne	3,4	4,8	1,7
Poradniki, przewodniki	13,3	17,2	13,2
Wydawnictwa kartograficzne	1,4	2,0	2,7
Suma	100,0	100,0	100,0

Źródło: SNE

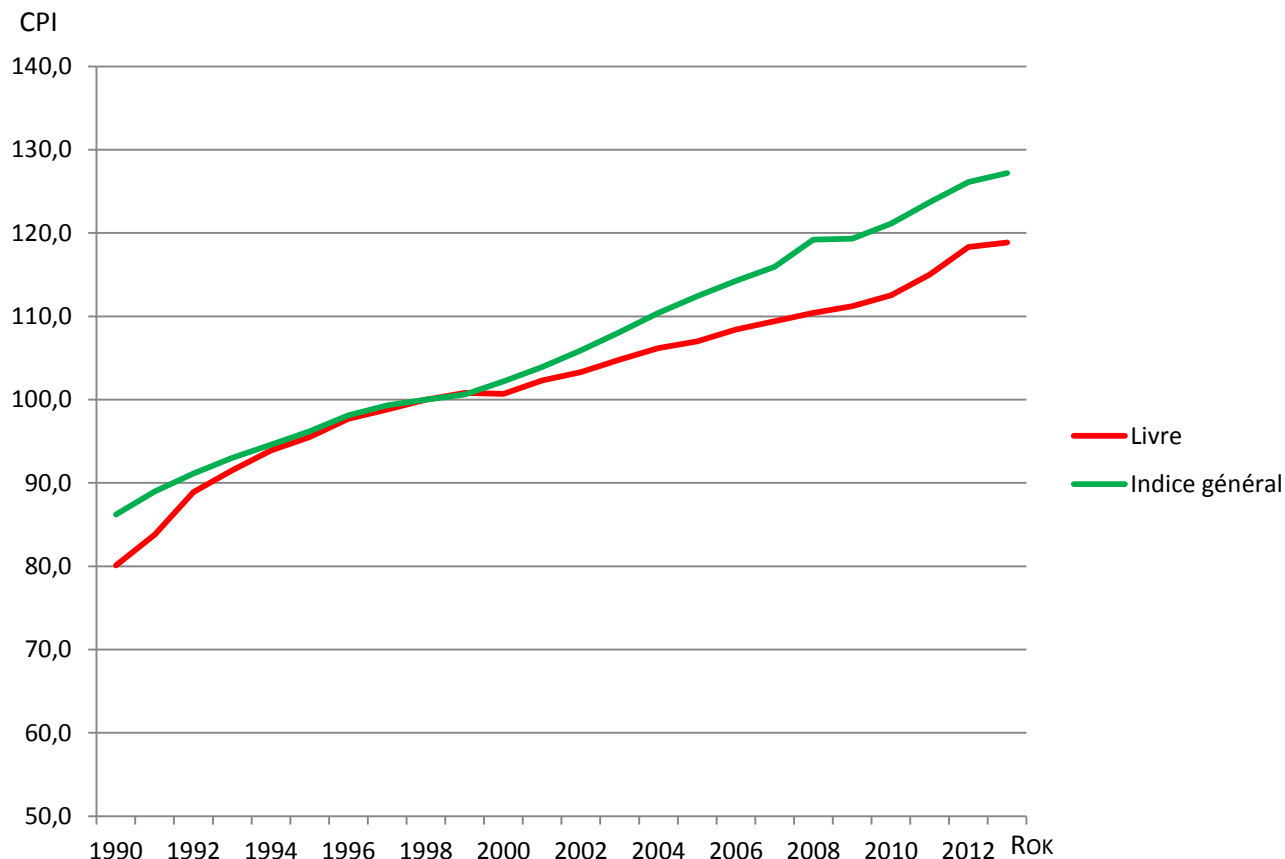
Produkcja wyrażona w liczbie tytułów (Francja)

	1990	1 995	2000	2005	2010	2011	2012	2013
Produkcja w liczbie tytułów								
w tym nowości	20 252	21 998	25 832	33 740	40 021	41 902	44 678	46 619
w tym wznowienia	18 162	20 999	26 045	32 988	39 287	39 366	41 616	48 865
Liczba tytułów ogółem	38 414	42 997	51 877	66 728	79 308	81 268	86 294	95 484
Produkcja w tysiącach egzemplarzy								
w tym nowości	212 311	220 497	242 951	350 539	386 439	379 483	387 389	353 393
w tym wznowienia	173 854	165 665	179 910	208 393	245 489	240 579	243 524	218 640
Liczba tytułów ogółem	386 165	386 162	422 861	558 932	631 928	620 062	630 913	572 033
Średni nakład w ilości egzemplarzy								
w tym nowości	10 483	10 024	9 405	10 389	9 656	9 056	8 671	7 580
w tym wznowienia	9 572	7 889	6 908	6 317	6 249	6 111	5 852	4 474
Średni nakład ogółem	10 053	8 981	8 151	8 376	7 968	7 630	7 311	5 991

Źródło: SNE

Wskaźnik cen detalicznych (CPI) w porównaniu ze wskaźnikiem cen książek (Francja)

Rok	CPI książek	CPI
1990	80,1	86,2
1991	83,8	89,0
1992	88,9	91,1
1993	91,5	93,0
1994	93,9	94,6
1995	95,5	96,2
1996	97,7	98,1
1997	98,8	99,3
1998	100,0	100,0
1999	100,8	100,6
2000	100,7	102,2
2001	102,3	103,9
2002	103,3	105,9
2003	104,8	108,1
2004	106,2	110,4
2005	107,0	112,4
2006	108,4	114,2
2007	109,4	115,9
2008	110,4	119,2
2009	111,2	119,3
2010	112,5	121,1
2011	115,0	123,7
2012	118,3	126,1
2013	118,9	127,2

Uwagi:

- Źródło: Instytut Statystyki i Badań Ekonomicznych (INSEE), Rok bazowy 1998
- Przed rokiem 1990 wskaźnik cen książek nie był podawany
- Wskaźnik cen detalicznych (towarów i usług konsumpcyjnych)

Sprzedaż nowych książek we Francji według miejsc sprzedaży (bez podręczników, w %)

MIEJSCE ZAKUPU	1994	1997	2000	2003	2006	2009	2010	2011	2012	2013
Księgarnie (wszystkie sieci)	33,2	33,7	31,3	28,5	25,8	24,7	23,4	23,2	23	22
Księgarnie duże i specjalistyczne	21,5	21,7	20,8	18,3	18,8	18,3	18	18,6	19	18
Sklepy z prasą, księgarnie z działem papierniczym, kioski, dworce, lotniska	11,7	12	10,5	10,2	7	6,4	5,5	4,6	4	4
Duże specjalistyczne sklepy z ofertą kulturalną typu Empik	11,3	14,8	17,2	20,4	21,8	22,1	22,3	22,3	23	22
Wielkopowierzchniowe sklepy wielobranżowe (hipermarkety i supermarkety)	13,7	15,9	17,8	20,1	21,2	20,7	19,1	19,2	19	19,5
Sprzedaż internetowa	0	0	0,9	3,2	6,8	10	13,1	14,9	17	18
Sprzedaż korespondencyjna, kluby typu France Loisirs (oprócz sprzedaży internetowej)	33,9	8,6	8	18,3	15,9	16	14,8	15,5	14	14,5
Pozostałe (wyprzedaże, szkoty, stragany...)	7,9	27	24,8	9,5	8,5	6,5	7,2	4,9	4	4

Źródło: Sofres na zlecenie francuskiego Ministerstwa Kultury i Komunikacji Społecznej

Ustawa o cenie książek z 10 sierpnia 1981 roku (Francja)

Artykuł 1

Każda osoba fizyczna i prawna, która wydaje lub importuje książki ma obowiązek ustalić dla książek, które wydaje lub importuje detaliczną cenę sprzedaży. Cena ta jest podana do publicznej wiadomości.

Detaliści mają obowiązek ustalić rzeczywistą detaliczną cenę sprzedaży w granicach między 95 % a 100 % ceny ustalonej przez wydawcę lub importera.

Artykuł 2

Warunki sprzedaży ustalone przez wydawcę lub importera, z zastosowaniem **widetek odchylenia (barème d'écart)** od ceny sprzedaży detalicznej netto, uwzględniają jakość usług okołosprzedażowych oferowanych przez detalistów. Odpowiednie upusty muszą być wyższe od upustów od ilości książek nabywanych przez detalistów.

Artykuł 3

Rzeczywista cena sprzedaży książki może się mieścić w przedziale między 91 % a 100 % detalicznej ceny sprzedaży, kiedy zakup jest dokonywany:

- na własne potrzeby z wykluczeniem odsprzedaży, przez państwo, samorządy, placówki edukacyjne, doskonalenia zawodowego lub badawcze, związki zawodowe lub pracownicze organy przedstawicielskie.

Cena sprzedaży podręczników szkolnych może być ustalona dowolnie, gdy nabywcą jest stowarzyszenie - ułatwiające zakup podręczników szkolnych swoim członkom lub na swoje własne potrzeby, z wykluczeniem odsprzedaży - państwo, samorząd lub placówka edukacyjna.

Artykuł 7

Wszelka reklama podająca ceny niższe niż detaliczna cena sprzedaży określona w paragrafie nr 1 jest zabroniona poza miejscami sprzedaży.

Artykuł 11

Ustawa wchodzi w życie z dniem 1 stycznia 1982 roku i obejmuje również wszystkie książki wydane lub importowane przed tą datą.

Cena książki cyfrowej

Ustawa z 26 maja 2011

Artykuł 2

Każda osoba mająca siedzibę we Francji, która wydaje książkę cyfrową w celu jej sprzedaży we Francji ma obowiązek ustalić detaliczną cenę sprzedaży dla każdej formy sprzedaży, jednostkowej lub grupowej.

Cena może być zróżnicowana w zależności od zawartości oferty i sposobu dostępu do niej lub sposobu jej używania.

Artykuł 5

Przy określaniu upustu handlowego od cen detalicznych przyznawanego osobom przedstawiającym ofertę książek cyfrowych klientom we Francji, wydawca uwzględnia w swoich warunkach sprzedaży wartość usług świadczonych przez tych ostatnich w celach promocji i sprzedaży książek cyfrowych, w tym animacji, mediacji i porad udzielanych klientom.

Rozporządzenie z 10 listopada 2011

Artykuł 1

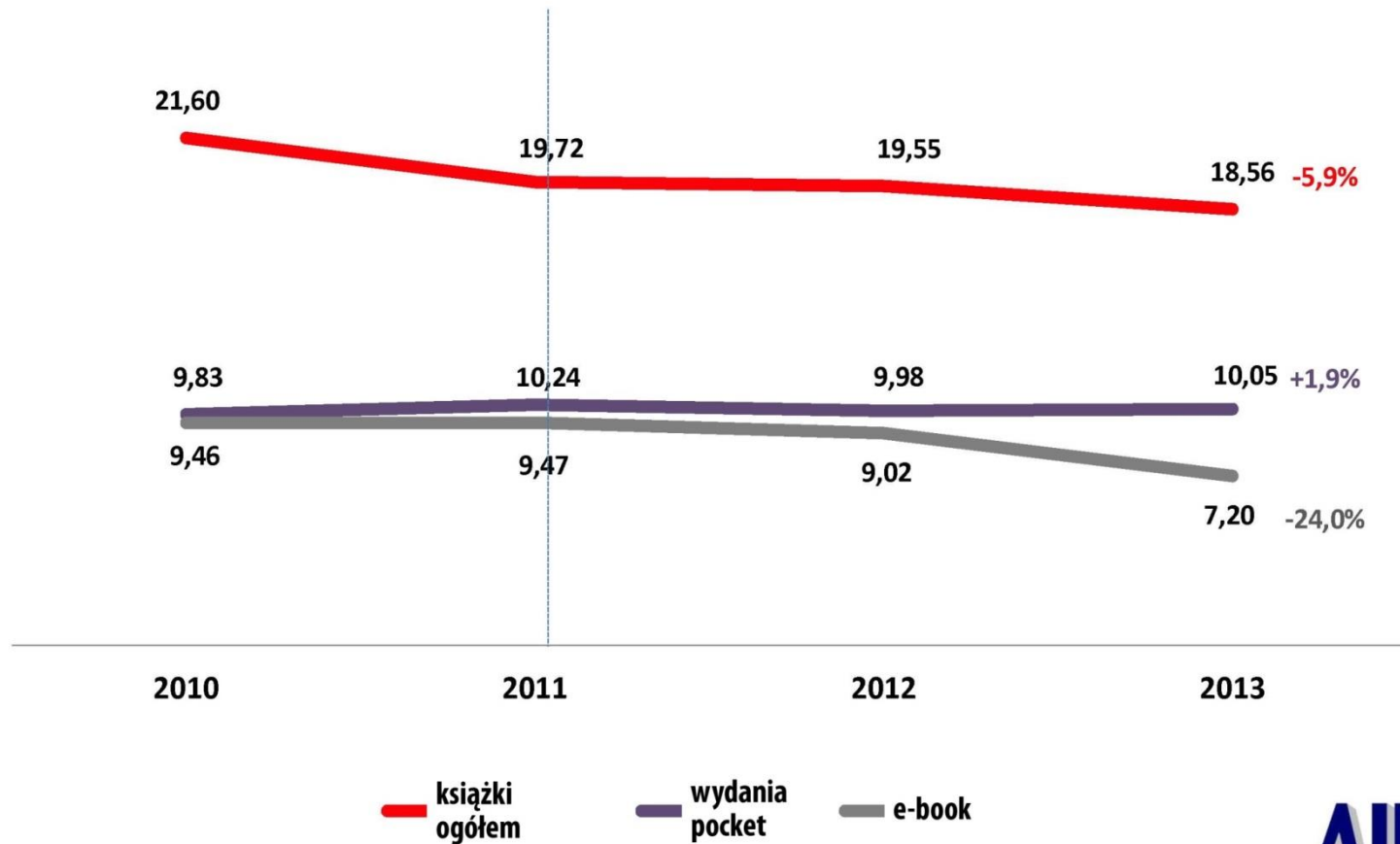
Elementy dodatkowe właściwe wydawnictwom cyfrowym składają się z wariantów typograficznych i kompozycyjnych, ze sposób dostępu do ilustracji i do tekstu, takich jak dodatkowa wyszukiwarka, sposobów przewijania i przeglądania treści oraz dodatkowych teksów i danych z różnych gatunków, zwłaszcza dźwięków, muzyki, obrazów animowanych lub statycznych, o ograniczonej liczbie i wielkości (en importance), będących dodatkiem do książki, który ma ułatwić jej zrozumienie.

Włochy

Ustawa o książce została przegłosowana w 2001 roku, ponad podziałami partyjnymi. Jednak na przestrzeni kilku kolejnych lat ulegała pewnym modyfikacjom i dopiero swój ostateczny kształt przybrała w roku 2011. Opiera się na następujących założeniach:

- obejmuje **wszystkie rodzaje książek, w tym podręczniki**, oraz wszystkie kanały sprzedaży;
- zawiera dość sporą ilość wyjątków od **podstawowego rabatu maksymalnego (15%)**: rabaty rządu 20% podczas specjalnych wydarzeń i targów, sprzedaż w grudniu może rabatowana do 20%, biblioteki oraz zakupy podręczników mogą również otrzymywać rabaty do 20%;
- nadmierna liczba wyjątków od podstawowych założeń sprawia, iż wielu stara się obchodzić ustawę i stąd wywołuje mieszane opinie w branży;
- w efekcie końcowym ustawa chroni wciąż istniejące księgarnie niezależne i małe wydawnictwa, zapewniając tym samym różnorodność oferty i prawidłowy rozwój rynku.
- z analiz rynkowych za lata 2011-2014 wynika, że **cena okładkowa książek w efekcie wprowadzenia ustawy spadła**.

Średnia cena okładkowa książek i ebooków we Włoszech: 2010-2013

Wielka Brytania

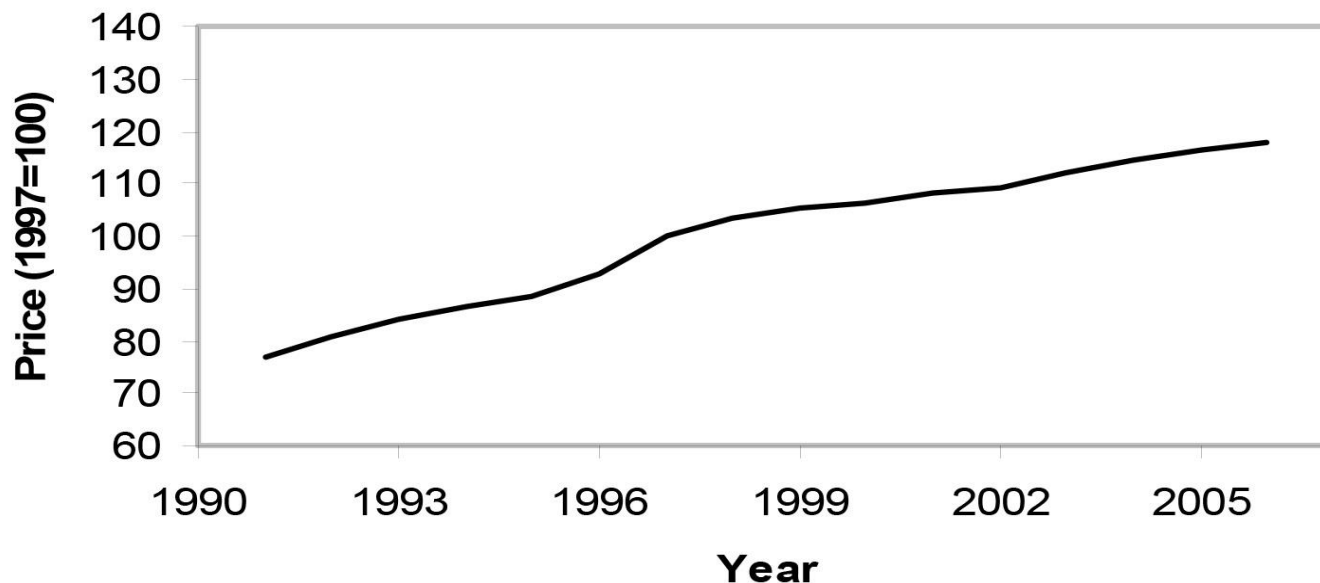
W 1995 roku na skutek silnego lobby ze strony sklepów wielkopowierzchniowych (głównie TESCO) zniesiono tzw. **Net Book Agreement**, regulację funkcjonującą od 1901r. W założeniu anulowanie tego aktu miało spowodować obniżenie cen książek – w efekcie przez 12 kolejnych lat ceny **wzrosły o 49,6%**!

Wśród innych efektów zniesienia NBA należy podkreślić:

- **skoncentrowanie się na literaturze bestsellerowej;**
- niskie ceny są do osiągnięcia tylko dla tytułów sprzedawanych w dużych ilościach;
- księgarnie znalazły się w bardzo trudnej sytuacji, na skutek silnej konkurencji ze strony supermarketów i Internetu; w efekcie **upadło wiele punktów sprzedaży**, w tym sieć Borders;
- **rynek został zdominowany przez firmę Amazon**, stanowiącą ok. 60% rynku książki;
- doszło do wielkich koncentracji wśród wydawców, by ochronić się przed niekorzystnymi zjawiskami po stronie dystrybucji (Hachette UK ma ok. 21%, a Penguin Random House UK – ok. 27%)

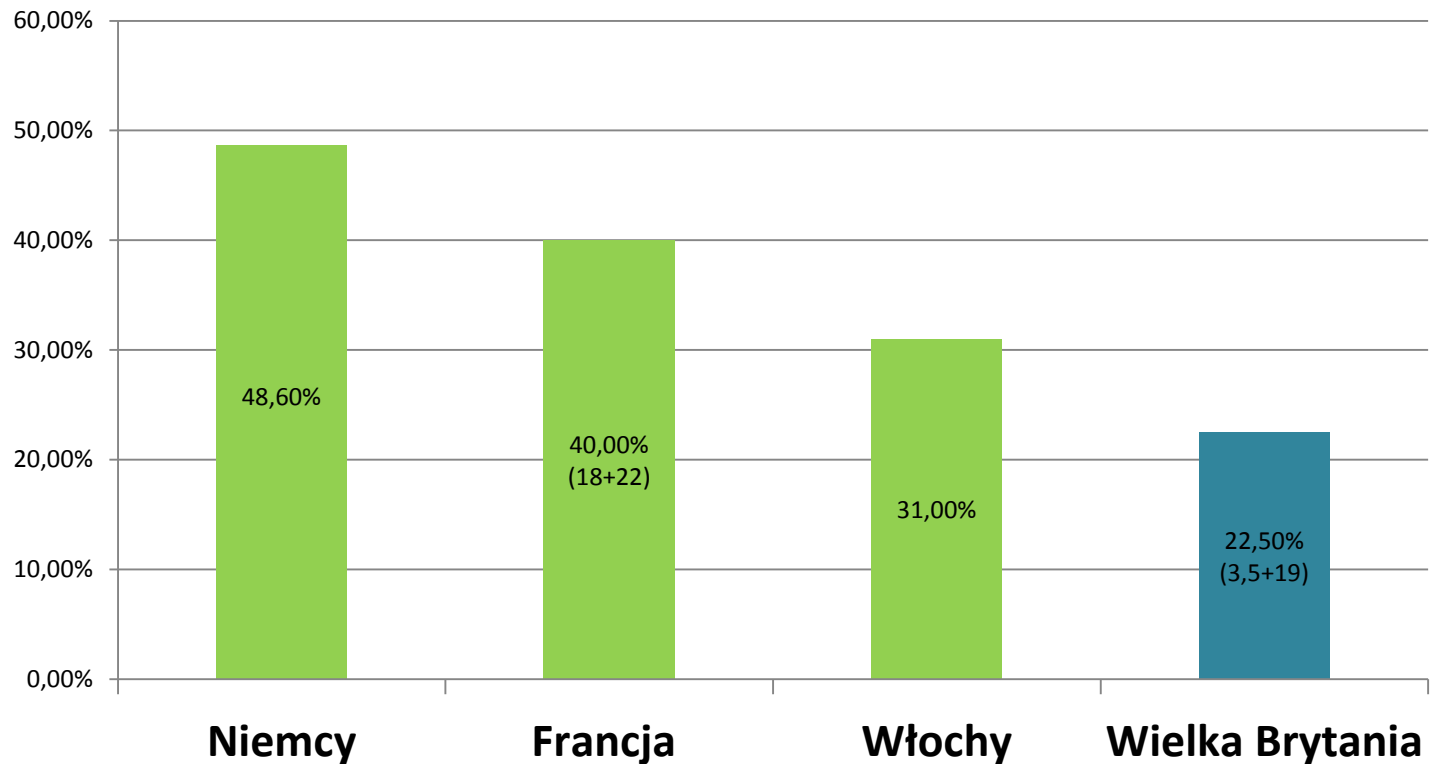
Zmiany ceny książek na rynku brytyjskim w latach 1990-2006*

* Rok 1995 = 100

Źródło: Raport "An evaluation of the impact upon productivity of ending resale price maintenance on books"

Udział w rynku księgarń tradycyjnych

Wnioski

System, w którym ceny książek nie są w żaden sposób chronione, prowadzi do **zwiększonej sprzedaży bestsellerów i niższych efektywnych cen wybranych tylko pozycji.**

W krajach, gdzie funkcjonuje ustawa, sprzedawana jest znacznie **szersza oferta książkowa**. W tych też państwach **lepiej chronione są prawa autorów.**